

Anàlisi i estudi de les fonts historiogràfiques de la dinastia Goryeo (918-1392)

Adaptación de Trabajo Final de Máster (Universitat Autònoma de Barcelona), tutorizado por la profesora Mihwa Jo Jeong

1. Introducció

El tema d'estudi que es presenta en aquest article és un breu recorregut per la historiografia realitzada sobre la dinastia Goryeo. Aquesta dinastia ocupa cinc segles ben bé de la història de Corea (918-1392), durant els quals es donaran una sèrie de canvis i processos que marcaran les bases per la Corea d'època moderna. L'elecció de tema s'ha donat per diversos motius. Primerament, aquest article neix de l'interès, donat el rerefons en Arqueologia i Història Medieval, en la historiografia d'Àsia Oriental, però sobretot l'interès en com en un país com Corea, que ha tingut una història recent molt convulsa, ha pogut gestionar i projectar les excavacions arqueològiques i els estudis historiogràfics dins aquest context convuls.

La dinastia Goryeo, a diferència de la dinastia Joseon (1392-1897) o els Tres Regnes/Silla Unificada, no ha estat tan àmpliament estudiada. Aquest ha sigut un altre dels motius d'elecció del tema: la falta d'estudis realitzats en general, però també la divulgació de treballs i estudis traduïts a idiomes com l'anglès, castellà o català. Aquest fet deixa oberta una línia d'estudis a considerar, donada la importància de Goryeo en els estudis coreans i en la història medieval del país. La falta d'estudis es dona per diversos motius, però en gran part es dona pel fet que el regne de Goryeo va ocupar el que actualment entenem com a Corea del Nord, de forma que la informació que es pot obtenir és limitada i en molts casos imprecisa i obsoleta. És a dir, els estudis historiogràfics als que es tenen accés són bàsicament a partir de les fonts escrites, Samguk Yusa i Samguk Sagi, que no són contemporànies als fets que expliquen, i el Goryeosa, escrit també segles més tard. Per una altra banda, tot i que si hi ha una sèrie d'estudis arqueològics publicats, s'han de tenir en compte diverses circumstàncies, com la invasió japonesa de principis de segle passat, la guerra entre 1951 i 1954 i les dictadures posteriors a la guerra, que han afectat en certa mesura al patrimoni històric i arqueològic.

Els objectius d'aquest article són per una part exposar l'estat de la qüestió entorn al regne de Goryeo, veient quin paper tenen l'arqueologia i les fonts escrites, i per una altra part veure com s'ha

Clara Martín Rivero

Graduada en Arqueología con mención en Historia Medieval, Universitat Autònoma de Barcelona; Máster Universitario en Estudios Globales de Asia Oriental, Universitat Autònoma de Barcelona.

Interesada en la historiografía generada en el siglo XX sobre Corea y el papel del historiador como factor de cambio dentro del discurso histórico, así como en el uso de nuevos recursos culturales para la enseñanza y difusión de la historia fuera de Corea.

tractat no només des d'Àsia, sinó també des d'Occident. Com ja es veurà, des d'occident s'ha estudiat la història d'Àsia, no només de Corea, des de les premisses europees. És a dir, s'han volgut utilitzar i encabir una sèrie terminologies i conceptes acceptats en els contextos occidentals que en molts casos no acaben de definir correctament els conceptes propis d'Àsia. La historiografia realitzada no només del regne de Goryeo, sinó de la formació d'estats a Corea i, posteriorment, dels Tres Regnes, ha estat influenciada per la història recent de Corea, de forma que un altre dels objectius és veure fins a quin punt ha afectat per la creació del discurs històric.

Al llarg d'aquest article es fa ús de romanitzacions del *hangul* per facilitar la lectura. S'ha escollit el sistema *Revised Romanisation of Korean*, de l'any 2000, acceptada pel govern coreà, tot i que en gran part de la bibliografia consultada s'utilitza el sistema McCuner-Reischauer, de forma que en alguns casos es fa ús d'aquest sistema per evitar confusions.

2. Metodologia i problemàtica històrica

Per poder parlar de la metodologia que s'ha emprat en aquest treball, primerament és convenient descriure l'estat de la qüestió i posteriorment, la problemàtica que suposa aquest estudi, ja que aquests dos aspectes han definit en gran part el mètode d'estudi.

La península coreana, com es veurà més endavant, pot rastrejar els inicis dels seus assentaments ja en època neolítica, moment a partir del qual es troben ceràmiques lligades a assentaments sedentaris. Més endavant, en la història antiga del país, tot i que els primers moments de la formació d'estats a la península no han estat investigats de forma exhaustiva degut a la falta de jaciments arqueològics que es puguin associar a aquests primers moments històrics, sí es troben registres d'assentaments al llarg del territori. Malgrat aquests estudis en prehistòria i història antiga, la majoria dels estudis historiogràfics s'han dut a terme sobretot al voltant de la dinastia Silla (segle I a.n.e.-IX d.n.e) i la dinastia Joseon (segle XIV-XIX), regnes que van ocupar la part sud de la península. Això suposa un buit historiogràfic al voltant dels regnes més petits que van acabar essent part de Silla després de la seva unificació dels Tres Regnes, i també d'altres dinasties, com Goryeo. La dinastia Goryeo també s'ha estudiat mitjançant diversos camps d'investigació, tot i que només ens centrarem en dos: per una part les fonts escrites, *Samguk yusa* i *Samguk sagi*, escrites durant entre el segle XII i XIII i que relaten els fets succeïts en els moments dels Tres Regnes; així com el *Goryeosa* i el *Goryeosa Jeoryo*, escrits durant el segle XV. Per una altra banda, l'arqueologia duta a terme a la península.

Entorn a les fonts escrites trobem diverses problemàtiques que, d'una forma o altra, marcaran la manera en què s'ha estudiat Goryeo. Primerament, s'ha de tenir en compte que aquestes fonts escrites (*Samguk Yusa*, *Samguk Sagi*, *Goryeosa*) no són contemporànies als fets que relaten, és a dir, descriuen la situació del regne anterior. Aquests escrits són a demanda de la dinastia regnant i duts a terme per individus que formen part de la noblesa, molt propera i influent en el curs polític de la dinastia, com és el cas de *Samguk Sagi*. D'aquesta forma, no és estrany que en aquestes fonts escrites no es tingui en compte les classes més baixes o els regnes que no interessin pel discurs polític que volen relatar. Una altra problemàtica entorn a les fonts escrites, com puntualitza Park Soochan en el seu article (Park S.C., 2019), és la falta d'ús de tecnologia en aquests estudis, com ara la digitalització de les fonts escrites, etc. L'aplicació de tecnologies en els estudis historiogràfics és a dia d'avui una part essencial de la feina dels historiadors. En el cas de Corea, aquestes esforços s'han dedicat sobretot a la dinastia Joseon i Silla, segurament per l'interès que generen i la quantitat

extensa de treballs al voltant d'aquestes dinasties. Amb la dinastia Goryeo, en canvi, no s'han utilitzat de forma tant extensa.

Al llarg del segle passat, tant el *Goryeosa* com el *Goryeosa Jeoryo* es van poder traduir al coreà, permetent l'edició en paper en diverses ocasions. Malgrat això, aquestes edicions en paper no són de fàcil accés per al públic general, tant pel seu tamany en alguns casos (B4 en el cas de la traducció de Dong-A) com per l'impediment lingüístic. A més, en algunes edicions es poden trobar alguns errors d'impressió, falta de pàgines, etc. Actualment, però es pot accedir a aquests documents de forma online. El National Institute of Korean History (NIKH), ja des del 2009, posa a l'abast de tothom imatges originals dels textos a través de la seva base de dades (The Goryeo Dynasty Historical Sources Database). Amb el temps, han anat millorant, incloent índexs, possibilitat de buscar per paraula, etc. i finalment, afegint la traducció. També trobem Naver Encyclopedia que dona accés tant a *Goryeosa* com *Goryeosa Jeoryo* i la secció d'estudis de Goryeo de Korea University, que donen accés als documents mitjançant el Research Institute Goryeosa als membres de la Korean Medieval History Society. En qualsevol cas, a dia d'avui és relativament fàcil accedir a aquests fonts escrites, bé siguin els originals o bé les traduccions en coreà. S'ha de tenir en compte però, que el fet de tenir accés des de llocs diversos, tot i ser un avanç en certa mesura, també pot provocar certs problemes, ja que aquestes plataformes no estan unificades. És a dir, si una presenta un error, es pot corregir en la pròpia plataforma, però no en les altres.

Una altra problemàtica a destacar entorn a les fonts escrites és que malgrat aquest augment en l'estudi de les fonts escrites, a dia d'avui encara hi ha una gran mancança d'estudis i publicacions, tant en coreà com anglès. Això significa que tot i tenir a l'abast les fonts pròpiament dites, la comprensió de les mateixes no és possible en la majoria dels casos. Si ens centrem en els mites fundacionals, també trobem una certa problemàtica, ja que se'ls ha donat molta importància al llarg dels anys. En la majoria dels casos, historiadors coreans situen aquests mites com a base explicativa del regne i la dinastia, de forma que poques vegades es contrasta o corrobora aquesta informació amb altres fonts (escrites, arqueològiques). Per exemple, en el cas del regne Goguryeo¹, com podem veure en el quadre, durant el segle XX i XXI gairebé no trobem excavacions arqueològiques. La historiografia, per omplir aquest buit d'informació, ha posat més pes al discurs mitològic i les fonts escrites, com el *Samguk Sagi* i el *Samguk Yusa*.

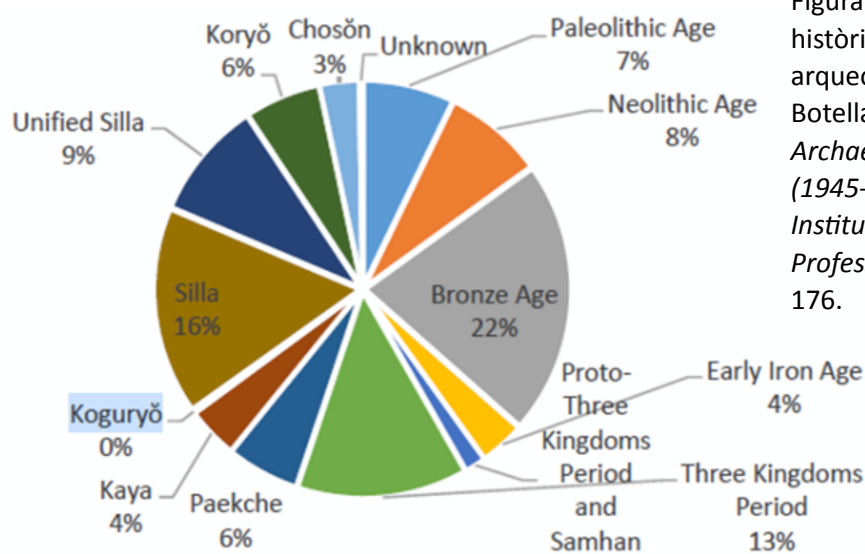

Figura 1. Pes aproximat de cada període històric en les excavacions arqueològiques. Extret de Sánchez Botella, L.A. (2017) *The field of Korean Archaeology in South Korea (1945-1979). Power relations in the Institutionalization and Professionalization of archaeology*, pàg. 176.

1 El regne de Goguryeo s'estenia per tota la zona nord de la península, desde el riu Taedong fins a la Manxúria entre el 37 a.C. i el 668 d.C., moment en que va quedar unificat sota el regne de Silla.

Finalment, trobem la problemàtica relacionada amb falta d'arqueologia (sobretot de la dinastia Goryeo) i d'accés a la zona nord després de mitjans de segle, és a dir, no es pot contrastar la informació. La majoria de l'arqueologia es fa sota comandament de universitats (SNU, sobretot) i són projectes centrats sobretot en els Tres Regnes i Silla i assentament prehistòrics (Botella Sánchez, 2017). A més, és important tenir en compte que alguns jaciments siguin proto regnes però no es poden classificar, de forma que es classifiquen com a Tres Regnes o semblant. En qualsevol cas, Goryeo suposa un 6% de totes les excavacions del país.

2.1. Mitologia

Corea té una gran tradició folklòrica i mitològica, que han estat estudiades per historiadors coreans durant el segle XX amb l'objectiu d'omplir els buits dins del discurs històric corresponent, en menor o major mesura. És a dir, del mite o relat folklòric només inclouen aquelles parts més interessants per encabir-les dins les seves investigacions, de forma que no sorprèn el fet que es faci ommissió de certes parts dels mites o que s'expliquin d'una forma o una altra. Aquests relats historiogràfics tenen una visió romantitzada dels mites en gran part o bé serveixen com a eina per explicar i maximitzar uns ideals nacionalistes (Kim Yul-Gyu, 1982:13).

La mitologia coreana es troba recollida en diverses fonts escrites, com el *Samguk Sagi*, però sobretot en el *Samguk Yusa* i al *Goryeosa*, on trobem alguns dels mites fundacionals més importants. El fet de recollir-los dins aquests textos té com a objectiu utilitzar els mites com a explicació per la fundació de dinasties i regnes, és a dir, per aportar una legitimitat a la dinastia en el moment de canvi. La historiografia del segle XX ha utilitzat aquests mites potser sense donar excessiva importància al fet que formen part dels reculls històrics dirigits i enfocats cap a la reialesa i l'aristocràcia. És a dir, aquestes fonts són imparcials en quant al contingut, però a la vegada suposen una font d'informació essencial per poder entendre el context en que es posen per escrit. Aquesta mitologia també ha estat estudiada àmpliament per estudiosos japonesos, sobretot durant la invasió de la península (1910-1945). Aquests estudis, tot i tenir la voluntat d'estudiar de forma científica els mites, es realitzen sota el domini colonial, de forma que l'objectiu d'aquestes investigacions era poder donar més ajudes per legitimar el govern japonès i mantenir la seva colònia.

Com a conseqüència doncs, veiem que la majoria dels estudis duts a terme durant el segle XX són parcials i influenciats per la política. En el cas dels historiadors coreans, per exemple, aquests mites s'han ubicat a la base del discurs històric de les dinasties o regnes, al mateix nivell gairebé que les fonts escrites, de forma que poques vegades s'ha contrastat amb l'arqueologia. Això suposa una acceptació del mite com a font primària d'informació que serà criticada sobretot per autors estrangers durant el segle XX i més tard també per historiadors coreans, tot i que en menor mesura. En el cas dels historiadors japonesos, també trobem el biaix polític, tot i que en aquests casos hi hagi una intenció científica darrera.

No hi ha mites sobre deus o deesses, ni tampoc sobre la creació del món o les coses. Expliquen gairebé sempre la vida dels reis fundadors, des del seu naixement fins a la seva mort, passant pel casament, el regnat, etc. A més, s'ha de destacar la importància del naixement d'aquests reis fundadors, ja que sol ser dins un discurs màgic, lligat als déus, al cel o altres elements sacralitzats, com les muntanyes. El naixement de l'infant rei no està lligat a una família, sempre és un individu. això és podria lligar amb la costum d'abandonament dels nadons que es dona, sobretot en les classes més baixes, al llarg de la història. També podria tenir a veure amb la concepció que els reis

fundadors no poden provenir d'un lloc mundà, sinó d'allà on les persones normals no puguin arribar (Kim, 1982:21). De la mateixa forma al naixements, s'han de destacar també els enterraments i els casaments, que apunten a les costums pròpies del nord d'Àsia i segueixen el costumari oral que parla de la vida de palau.

Aquests mites, com hem vist, segueixen el patró de les costums orals, de forma que no sorprèn el fet que hi hagués una sèrie de rituals, danses, músiques, etc. lligades a aquests mites. És a dir, la base de la mitologia és en gran part els rituals religiosos que es practicaven en cada moment, per aquest motiu aquests mites estan estretament relacionats amb el xamanisme i les religions o pensaments confucianistes, cosa que es pot veure en la organització social dels propis relats, en que és essencial una devoció o veneració cap als ancestres, respecte cap a la família, sobretot en l'esfera masculina, etc. Aquests mites fundacionals s'escriuen en forma de poemes èpics, que expliquen la història de la fundació del regne al que es refereixen, i estan pensats en part per a ser representades com a part dels rituals d'estat per emfatitzar els orígens de l'estat. Per fer això basen les històries dels avantpassats més directes creant una narrativa en que unifiquen altres tribus, pobles, etc. A més, els mites fundacionals tenen en comú el fet de crear una unió entre el cel (on viuen les divinitats) i la terra (on viuen els mortals). Aquesta unió es fa mitjançant el matrimoni del marit, que està afiliat a les divinitats celestials, amb la muller, que està afiliada a les divinitats terrenals, en una forma d'emfatitzar també la importància de la línia paterna sobre la materna (Cho, 2022).

Un aspecte molt important de la mitologia coreana, molt diferent a l'europea per exemple, és l'element cronològic i històric, i és què en aquests mites no es compta amb l'atemporalitat típica del folklore. S'especifica en cada moment de quina època es parla o a quin moment es refereixen els fets dins la història. Tot i que la majoria dels mites es refereixen a èpoques anteriors a la que ens ocupa, la fundació de Goryeo també consta d'un recull de mites i llegendes, *Pyeonnyeon Tongrok* (편년통록), tot i que el llibre es centra més aviat en la genealogia del primer rei de la dinastia, el rei Taejo Wang Geon. Els fets i mites que s'exposen a *Pyeonnyeon Tongrok* responen, com passa habitualment, a la situació política del moment en què es posen per escrit. En aquest cas, el recull va ser escrit per Kim Gwan-ui (김관의) durant el segle XII, concretament durant el regnat del rei Uijong (1146-1170). En aquest moment la dinastia és encara jove, i tot i haver-se consolidat gairebé per complet, encara sorgeixen problemes de legitimització, com podem veure durant la rebel·lió del 1125 i la revolta de Myocheong, durant el regnat del rei anterior, el rei Injong (1122-1146). Així doncs, el mite crea una genealogia que comença abans del rei Taejo Wang Geon, feta gràcies a la inclusió de les creences i valors populars. Els ancestres del rei Taejo estaran íntimament lligats a diverses divinitats, que es relacionaran amb persones amb unes característiques superiors a l'estàndard en quant a art, capacitat militar, arts marcial, literatura, etc, que a més duren a terme bons actes amb les divinitats, les quals es posaran del seu costat. Gràcies a això, les divinitats queden en deute amb els ancestres de Wang Geon, de forma que ofereixen consells, preveuen el pròxim rei i el beneiran.

La nomenclatura que s'utilitza en el mite és clarament utilitzada per justificar el regne: quan es canvi el nom del regne a Goryeo, es fa abreviant el nom de Goguryeo. És a dir, es dóna èmfasis a la supervivència del regne de Goguryeo malgrat el seu final i annexió a Silla. El fet d'utilitzar Goguryeo com a orígens no és estrany, ja que és considerat un regne ancestral per molts regnes medievals. Goryeo havia de respondre a un sentiment nacionalista dual. Per una part havia d'apel·lar a l'herència de Silla i per una altra a la de Goguryeo al nord. Amb el mite de *Pyeonnyeon Tongnok* aconseguix motius i justificacions per les seves expansions al nord i al sud. Tot i això, aquesta expansió a dos bandes comporta diversos problemes: la zona nord és en realitat una zona considerada bàrbara, sobretot pels habitants del sud de la península, que després del regne de Silla

es trobaven molt sinitzats. El mite doncs, també serveix com a forma de mostrar la superioritat de Gaeseong sobre Pyeongyang (M. C. Rogers 1983:20).

Per entendre el mite, també és important entendre el rerefons cultural en que s'escriu, ja que apareixen certs elements característics, en aquest cas, del xamanisme, el budisme i també del taoisme. Per una part, el xamanisme suposa la única religió indígena de la península i la més antiga. Com es veu al llarg de la història, el xamanisme ha tingut la capacitat d'adaptar-se a les altres religions que arriben a la península. En els la societat protoestatal, on trobem una població organitzada per tribus, el xaman era l'intermediari entre el cap de la tribu i el món diví. El xamanisme, dins els mites fundacionals, no podia explicar els canvis en la cultura o la política, de forma que es deixa obert un espai per una religió com el budisme, que aportarà als regnes les bases per un govern centralitzat. També ajudava a les necessitats de la població, allà on el xamanisme potser no hi podia arribar. El taoisme va ser adoptat pels Tres Regnes, però serà Goryeo on s'implantarà dins els rituals reials, junt amb el budisme, va convertir-se en una pràctica política. Dins el mite de *Pyeonnyeon Tongnok* també trobem elements de geomància, que tenia els seus orígens en les pràctiques religioses de divinació a Xina. Segons les normes de la geomància, el lloc d'assentament de la població ha de ser l'adequat tant pels vius com pels morts i el fracàs en l'harmonització provocaria greus conseqüències pels habitants i pels seus descendents.

2.2. Fonts escrites

En aquest apartat revisarem breument les fonts escrites més importants produïdes dins la cort de Goryeo i Joseon entre els segles XI i XV, i que suposen la font d'informació més important en l'estudi de la història medieval de Corea. Un aspecte a tenir en compte sobre les fonts escrites és el fet de ser recopilacions de fets històrics que succeeixen en la dinastia prèvia a la regnant, que és qui ordena aquestes compilacions. Això significa també que aquests registres escrits només parlaran de la població pertanyent a les classes més altes, relacionades amb la política, i deixant buits els espais de coneixement sobre les classes camperoles.

2.2.1. *Samguk sagi* (삼국사기)

El *Samguk sagi* és una compilació dels textos que relaten els fets històrics dels Tres Regnes dut a terme per Kim Pusik (1075-1151) durant el regnat del rei Injong (1122-1146). Aquests registres històrics es centren sobretot en el regne de Silla però també donen informació sobre la creació del regne de Goryeo, ja que s'escriu des de la perspectiva del segle XII i amb els objectius i pensaments del moment. Per contextualitzar el *Samguk sagi*, és necessari parlar del segle XII però també dels historiadors encarregats de fer aquesta recopilació. Kim Pusik va ser la persona a càrrec d'aquesta compilació, i malgrat saber que va constar d'un equip per ajudar-lo, no se'n sap ben bé quines funcions tenien els demés.

Per descriure el context en que es fa el recull, hem de parlar de l'autor. Kim Pusik provenia d'una família noble de Gyeongju (Regne de Silla), de forma que va tenir accés a la cort després de passar l'examen nacional al 1096, en els últims anys del regnat de Yejong. En poc temps, Kim Pusik va anar apropant-se als cercles de poder més propers al rei, primer de Yejong i després de Injong. També era un dels experts en política internacional, per la qual cosa va ser enviat a Xina diverses vegades en missions oficials i va servir de conseller en afers relacionats amb el regne Jurchen i Qidan a la Manxúria i amb les relacions amb la dinastia Song a Xina. Durant el regnat d'Injong es van produir diverses crisis, entre les quals destaquen els conflictes de Yi Chagyom i la rebel·lió de Myochong. En

aquell moment, Kim Pusik ja era una figura central en la política de Goryeo, i amb les seves polítiques va bloquejar totes dues crisis, dirigint fins i tot a l'exèrcit en l'assumpte de Yi Chagyom. Aquestes dues victòries li van permetre gaudir encara de més prestigi, arribant fins i tot a debatre assumptes dinàstics. És important afegir que Kim Pusik també va actuar en diverses ocasions com a examinador substituït (*tong chiongyo*) i examinador (*chigonggyo*), és a dir, tenia accés i control sobre la nova generació d'acadèmics. Amb tot, la figura de Kim Pusik va donar forma a la política del segle XII, fins i tot anys després de la seva mort. Això es veu clar amb la crisi de 1170 (gairebé 20 anys després de la seva mort), quan es produeix un cop d'estat militar en contra de la classe acadèmica de la cort, hereva de Kim Pusik i les seves polítiques. No és estrany doncs que cap al 1140 se li adjudiqués aquesta feina de compilació a Kim Pusik.

El *Samguk sagi* va ser presentat al rei Injong al 1145, i pocs anys més tard ja es llegia fins i tot a la Xina. També va servir com a base pel *Samguk yusa*, escrit un segle més tard i per a altres historiadors. Formalment, el *Samguk sagi* va ser escrit seguint les pautes de les fonts xineses, tot i que a Corea ja es tenia una tradició historiogràfica des d'època dels Tres Regnes. La compilació consta de 50 *kwon* (capítols) en total, dividits en Annals, Cronologies, Tractats i Biografies. Els Annals (*pon'gi*) són la part més llarga, constant de 28 *kwon*. D'aquests 28, 12 es dediquen al regne de Silla, 10 a Goguryeo i 6 a Baekje. La següent part són les cronologies (*yonp'yo*) que ocupen 3 *kwon* més, seguides dels Tractats (*chi*) que tenen 9 *kwon* i s'ocupen de temes relacionats amb rituals, sumptuositats, geografia, departaments de govern, etc. i, per últim, les biografies (*yolchon*). Aquestes ocupen 10 *kwon* i parlen d'uns 50 personatges, donant-li molta més rellevància a aquells provinents de Silla.

Al llarg dels textos, a més, es van afegir comentaris seguint la tradició típica a la Xina. És a dir, després d'esdeveniments de certa importància, es fa un comentari que serveix com a lliçó per aprendre. Aquests comentaris serveixen com a mostra dels objectius que Kim Pusik tenia. Com era habitual en el moment, Kim Pusik va rebre una educació basada en el Confucianisme i considerava la història com un mirall al qual s'ha de mirar per poder aprendre. D'aquesta forma, el *Samguk sagi* havia de servir per educar a la classe regnant. Per aquest motiu, Kim Pusik descriu els esforços de Silla contra la Xina dels Tang i els Song, tot i mantenir les relacions cordials. Això demostra un altre dels seus objectius: utilitzant la història de Silla, Kim Pusik deixa clara la seva voluntat de mantenir Goryeo a una distància suficient amb Xina per conservar la seva independència a l'hora que mantenir unes relacions cordials. És a dir, amb el *Samguk sagi*, posa de relleu una sèrie de crisis que ocorren durant el regnat del rei Injong. En el *Samguk sagi* Pusik també descriu una sèrie de conductes relacionades amb els oficials propensos a la corrupció i la traïció, els quals s'han de castigar, mentre que els lleials s'han de recompensar. Per últim, el *Samguk sagi* serveix com a reafirmació de la dinastia al poder, que havia patit diverses crisis en quant a legitimitat.

Tot i això va ser criticat ja des dels primers moments de la dinastia Joseon per motius diversos com la utilització de terminologia pròpia de Silla, exactitud i veracitat... En època moderna, també durant la dinastia Joseon, els textos van ser criticats per fallar a les tradicions natives en pro de les xineses. Més endavant, en època contemporània, les crítiques s'han centrat al voltant de la parcialitat dels textos, donat que Kim Pusik provenia de Silla. Al llarg dels textos se li dóna un gran pes a la informació relacionada amb Silla, mentre que els regnes del nord, com Parhae, són més aviat ignorats. Amb aquesta distribució, Kim Pusik també lliga la legitimitat del regne de Goryeo al regne de Silla, sense tenir en compte els altres. Les crítiques contemporànies també veuen el *Samguk sagi* com a massa centrat i basat en les fonts escrites xineses, veient-se també com una actitud de subordinació cap a la Xina, de vegades a costa de les tradicions locals. Una altra crítica és la falta

d'informació relacionada amb els camperols i les classes més baixes, de forma que és poc precís. A més, en certs passatges, es dona una transcripció gairebé exacta de les fonts xineses.

Malgrat totes aquestes crítiques, el *Samguk sagi* suposa una descripció invaluable del segle XII, de Goryeo i ens parla de com eren les classes polítiques i nobles i quines preocupacions tenia la dinastia. La classe intel·lectual era una classe que havia basat la seva educació en el confucianisme, eren persones cultes preocupades per la identitat coreana i els afers internacionals.

2.2.2. *Samguk yusa* (삼국유사)

És també un recull dels fets històrics dels Tres Regnes. La compilació la va fer, com a mínim en part, el monjo Iryeon (일연) (1206-1289) durant el segle XIII. És una compilació feta deliberadament com a suplement al *Samguk Sagi* de Kim Pusik, escrit el segle anterior. En aquesta compilació, a diferència d'aquest, trobem mites, llegendes, històries, relats budistes, etc, en comptes dels fets polítics. Sobretot destaquen les cançons *hyangga*, una mena de poemes escrits amb caràcters xinesos però que representa la transcripció fonètica de la llengua coreana (*hyangchal*).

Donat el context en que situem el *Samguk Yusa*, de la mateixa forma que en el *Samguk Sagi*, en el *Samguk Yusa* trobem una voluntat política. En aquesta compilació es dedica la major part a relatar les històries i llegendes del regne de Silla, considerat com l'antecedent directe de Goryeo, de forma que no es deixa gairebé espai pels altres regnes. Durant el segle XIII, Goryeo estava immers en un moment molt convuls a nivell polític, social i econòmic per culpa de les invasions mongols. Durant els anys en que el govern mongol de Yuan va administrar el govern de Goryeo, el rei només tenia autoritat en el paper, no de forma efectiva. A més, també s'ha de tenir en compte que des de finals del segle XII, Goryeo es troba sota un govern militar molt convuls a nivell intern. Això significa que Iryeon ha de justificar en els textos la figura de la reialesa, però sempre mantenint l'atenció cap a l'aristocràcia i la classe militar.

S'ha de tenir en compte també que els textos estan tots escrits des de la perspectiva budista dins una societat confucianista. A més, és important insistir en el fet que, després de les invasions mongoles del segle XIII, podria haver crescut una voluntat de recuperar una història comú dins la península, de forma que l'elecció de textos i de redacció pot estar afectada per aquesta situació. Si ens fixem en l'estructura formal del *Samguk Yusa*, son cinc volums recollits en dos llibres, i estan dividits en nou capítols segons el tema que tracten. El primer capítol són les cronologies dels reis (왕력, *wangnyeok*), seguit de Mites fundacionals (기이, *ki-yi*), els tractats budistes (흥법, *heungbeop*), les anècdotes de monjos famosos (의해, *uihae*), els miracles (신주, *sinju*), els contes de devoció (감통, *gamtong*), les reclusions (피은, *pieun*) i finalment, la pietat filial (효선, *hyoseon*)².

L'autor, Iryeon, al llarg dels seus escrits, divideix Silla en tres èpoques i tot i que històricament només s'ha dividit en dos, és possible que es donessin una sèrie de canvis socials que obliguessin a Iryeon a fer aquesta separació. Així doncs, al llarg del *Samguk Yusa* es pot veure sobretot l'escena cultural del moment, sempre sota la perspectiva de l'autor, que crea i dirigeix la narrativa històrica segons els seus objectius. És a dir, és a l'hora un reflex de la història de Silla, però sempre amb el filtre de la dinastia Goryeo. En un dels relats, Iryeon parla del rei Beopheung, a qui se li va demanar (per pressió de Xina) la construcció d'un temple budista. Això va suposar una confrontació amb els oficials i noblesa, ja que el budisme encara no era la religió majoritària i no estava del tot acceptada per la classe noble. Això va suposar una sèrie de complicacions pel rei Beopheung, ja que ell pretenia

2 삼국유사 (*Samguk Yusa*) (2022). Extret el 8 Maig 2022, de la web <https://library.itkorea.or.kr/originalworks/101451>

augmentar el simbolisme religiós dins el regne, mentre que els oficials volien una política pràctica (Jo Y.H., 2000:202). En aquest context se'ns presenta la figura de Yeomchok³, un oficial molt proper al rei gràcies a les seves virtuts i orígens, que acaba per sacrificar-se. Aquest sacrifici és en pro del rei i d'una utopia budista, que serveix al rei per estabilitzar l'aspecte religiós en el seu regnat. En el relat de Iryeon, aquesta fita es representa com un moment gloriós en el regnat de Beopheung, a la vegada que posa en relleu un moment de canvi social.

Un altre relat dins del *Samguk Yusa* és el del rei Jingheung, successor de Beopheung. Durant el seu regnat, amb el budisme en un moment molt més estable, es centra en l'aspecte més polític del govern. Per aquest motiu crea, al principi del seu regnat, el grup Weonhwa, un grup de dones d'origen ordinari, que havia de ser la imatge de "filial piety, fraternalism, loyalty and faithfulness" (Jo Y.H., 2000), és a dir, el rei Jinheung col·loca una sèrie de dones que no provenen de la classe alta com a centre de la vida política. Dins el relat, però, Iryeon presenta aquest grup com una fita fracàs del regnat, donat el conflicte intern entre dues dones per motius de gelosia, motiu pel qual haurà de dissoldre's. Més tard, el rei Jinheung crearà el grup Hwarang, tot homes d'origen noble, virtuoses i adients per la vida política. En aquest relat, veiem com l'autor del *Samguk Yusa*, Iryeon, posa en relleu els conflictes més importants del regnat d'aquests dos reis, a la vegada que exposa els fets de forma que contrasten entre ells per complir amb el seu propi objectiu: quan parla de Weonhwa i Hwarang ho fa de forma que el primer es veu com un fracàs i el segon com una gran elecció per part del rei. També al llarg dels dos relats es veu la gran importància del budisme per Iryeon, però sempre des dels ideals confucianistes, com es veu amb el relat del conflicte entre el rei Beopheung i els oficials.

En quant a les crítiques que es poden fer del *Samguk Yusa*, el recull d'històries que presenta van ser escrites amb un objectiu molt concret: servir com a continuació del *Samguk Sagi* de Kim Pusik. És a dir, dins el *Samguk Yusa* hi ha informació que dins el *Samguk Sagi* no, ja que pretén ser complementari. Això es dona segurament pel context en que s'escriuen aquests textos i és que després de gairebé un segle d'instabilitat política dins el govern, no resulta estrany que el *Samguk Yusa* sigui parcial en quant a la imatge que vol donar de la història dels Tres Regnes. També s'ha de tenir en compte que el recull d'històries del *Samguk Yusa* s'enfoca sobretot a llegendes, biografies de personatges gairebé mítics, etc, és a dir, no hauria de servir com a font d'informació primària per poder descriure els fets succeïts en la història prèvia a Goryeo.

2.2.3. *Goryeosa* i *Goryeosa Jeoryo* (고려사, 고려사 절요)

El *Goryeosa*, traduït habitualment com a "Història de Goryeo", és un dels reculls històrics més importants del regne de Goryeo, tot i estar redactat durant el segle XV, durant el regnat del rei Sejong (dinastia Joseon). Els textos van ser escrits en xinès i està dividit en diversos volumens, entre els quals trobem biografies, cròniques, geografia i llistes. El *Goryeosa Jeoryo* és una versió abreviada del *Goryeosa*, però conté certes parts que no s'han conservat al *Goryeosa*. La diferència entre un i l'altre, a part de la informació que aporten, és que el *Goryeosa Jeoryo* està escrit de forma estrictament cronològica.

Totes dues obres es van compilar durant el segle XV, ja en ple regne Joseon, que acaba per reescriure la història oficial de Goryeo des de la perspectiva neo-confucianista (Kim J.W., 2012:212). El *Goryeosa* s'enfoca cap al poder del monarca i el *Jeoryo* cap a les accions dels burocràtics, cosa que mostra la no compenetració entre l'aristocràcia i el rei, també durant el segle XV. Al 1392 el Rei Taejo

³ També conegut com Ichadon (이차돈).

va encarregar el primer recull del *Goryeosa* a Jeong Tojeon, especificant que havia de seguir el procediment *sillok* (Rutt R. i Pratt, K., 1999:245). Tot i això, aquesta primera versió va ser rebutjada pel rei ja que estava organitzada de forma cronològica i enfocada cap a les accions de l'aristocràcia. Aquesta primera versió va constar de 37 volums, acabats al 1395, i va ser considerada un insult cap a la dinastia Ming per la utilització de títols imperials pels reis de Goryeo. Al 1424, el rei Sejong va ordenar una nova edició amb les correccions adequades, però tampoc va ser aprovat pel rei. Una nova versió es va encarregar a Kwon Che, al 1448, però aquest va modificar els fets que explicava i el llibre va ser destruït (Rutt R. i Pratt, K., 1999:245). Finalment, Kim Chongseo va ser l'encarregat de fer una nova versió que seguiria el model del *Shiji* de Sima Qian⁴. Aquesta versió del *Goryeosa* la van acabar al 1451, però no es va imprimir fins al regnat del rei Sejo. En la versió impresa, es va decidir eliminar el nom de Kim Chongseo, que havia donat suport al rei Tangjong quan Sejo va usurpar el tron.

En quant a l'estructura del *Goryeosa*, consta de 139 volums, dels quals 46 són cròniques, 50 biografies, 39 tractats de geografia, 2 volums de cronologies i 2 de llistes. És a dir, segueix la mateixa estructura que Kim Pusik va establir amb el *Samguk Sagi* al segle XI.

Finalment, tant el *Goryeosa* com el *Goryeosa Jeoryo* han sigut criticats en certa manera i és que s'ha de tenir en compte que l'objectiu dels llibres és justificar el canvi de dinastia al 1392. Van ser escrits durant el regnat del rei Sejong, que és considerat el rei més important de la història coreana gràcies a les accions dutes a terme durant el seu regnat, molt enfocades cap a la millora del regne Joseon. El rei Sejong, amb les seves polítiques va crear una consciència nacionalista entre els seus contemporanis (Kim J.W., 2012:190). Com a resultat de les invasions mongols i els anys posteriors sota control de Yuan, Goryeo comença a donar molta importància a la història pròpia del país, separada de les altres potències veïnes, com ja veiem amb la creació del *Samguk Yusa*. Quan es dona el canvi de dinastia al 1392, el rei Taejo de Joseon va necessitar una base ideològica que legitimitzara el seu regnat i ho va trobar, en part, en la història de Goryeo i els mites fundacionals.

2.3. Arqueologia entorn a la dinastia Goryeo

No és fins a principis del segle XX, amb la invasió japonesa de Corea (1910-1945), que s'introdueix l'arqueologia a la península com a disciplina acadèmica. Tot i això, durant la dinastia Joseon ja existia cert interès per les excavacions arqueològiques, sobretot per poder establir relacions i genealogies i per la ceràmica produïda. Al llarg del segle XX, l'arqueologia a Corea es veu marcada i dirigida pel tipus de govern i la política de cada moment, de forma que els objectius i la metodologia d'excavació varien en cada cas. Gairebé fins a final de segle, l'arqueologia era una eina per poder parlar d'ètnia i identitat nacional (Bale, 2008:213). En els moments de l'ocupació japonesa, on es dona una proliferació d'estudis arqueològics, els objectius dels historiadors i arqueòlegs no era un altre que crear un discurs històric en que Corea quedés subjugada al poder imperial japonès. Més tard, durant els anys de la Guerra de Corea (1950-1953) i posteriors, és Estats Units qui organitza i dirigeix les poques intervencions que es duen a terme a la part sud de la península. Aquestes intervencions, en la seva majoria, les fan soldats que no són especialistes i que, per tant, no utilitzen una metodologia arqueològica o historiogràfica, o si més no, no la documenten.

Durant els anys de postguerra la imatge que es té a Estats Units i la major part d'Occident de Corea és la d'un país pobre, lúgubre, i aquesta mentalitat afectarà a les investigacions que es puguin dur a

⁴ *Shiji*, de l'historiador Sima Qian, habitualment traduït com a "Registres del gran historiador", és una obra escrita al segle I a.C. (durant la dinastia Han) que explica els 2500 anys d'història de Xina fins a l'època de l'autor.

terme. De forma general, Xina i Japó despertaven més interès que Corea, que queda més allunyada del focus d'atenció i se la considerava una repetició cultural, sense tenir uns trets culturals propis més enllà dels aportats per les cultures veïnes, malgrat que Corea tingués uns trets identitaris ja consolidats. Quan comença de dècada dels 90, Corea del Sud pateix un gran creixement econòmic que portarà a la urbanització, construcció de carreteres, etc, no només de les ciutats més grans, sinó al llarg de tot el país. Per aquest motiu, és durant els anys 90 que les excavacions d'emergència augmenten exponencialment (fins a un 30% que la dècada anterior) (Shoda, 2008:202), en detriment de les excavacions programades (acadèmiques). De les excavacions més importants que s'han dut a terme específicament per Goryeo son 8, 4 de les quals estan relacionades amb el naufragi Shinan⁵, les quals van formar part de projectes del govern entre els anys 1976 i 1979 (Botella Sánchez, 2017:185).

Al 1994 es crea el Yongnam Institute for Cultural Properties, que funciona com a eina gestora de les excavacions d'emergència. Prèviament, aquesta gestió i organització es trobava en mans dels museus nacionals o els museus universitaris, però amb el gran augment d'excavacions van ser necessàries altres institucions per administrar el patrimoni. En les excavacions d'emergència que es donen a partir dels 90, hi havia la obligació d'organitzar un Comité de Direcció del Projecte (Project Direction Committee), que marcava la metodologia d'excavació i de conservació. També s'havia de convocar una reunió informativa al mateix lloc d'excavació (*On-site Explanatory Meeting*), obertes a altres investigadors, arqueòlegs, la premsa, etc. En aquestes reunions es facilitava un guió dels resultats de l'excavació, els objectius, etc., que suposava la única documentació disponible fins que es publicués l'informe final dos anys més tard. Ja que aquestes excavacions van augmentar en molt poc temps, aviat es van donar una sèrie d'inconvenients o problemes, sobretot en quant al registre escrit de les intervencions. Fins al 2005 no era obligatori presentar els informes de les intervencions de forma estandarditzada, així que cada Comité decidia com entregar-los i quina informació afegir, fet que dificulta l'estudi d'aquestes intervencions. Tot i això, a partir del 2005 però, es va començar un procés d'estandardització, per evitar un desordre o possible parcialitat en les fonts des dels 90 fins a principis dels 2000.

Veiem que la disciplina arqueològica és molt recent a Corea i per aquest motiu van sorgir problemes i conflictes, que són en realitat similars als que els arqueòlegs europeus s'enfrontaven durant el segle XIX. En el cas de Corea, un dels conflictes més importants durant el segle XX sobretot, era la falta d'homogeneïtat dins les metodologies emprades i les teories resultants. En el primer capítol del llibre *The Archaeology of Korea* (1993), Sarah M. Nelson descriu els punts de vista que es prenen des d'occident en allò referent a l'arqueologia coreana, així com alguns dels problemes que ella veu dins la disciplina. Per una part, les investigacions eren dependents dels documents antics, les tradicions, conceptes antropològics i, fins i tot, un orgull nacionalista. Des d'Alemanya, Lothar von Falkenhausen (1987) senyalava la problemàtica d'establir un territori, ja des de la prehistòria, a la població coreana. Quan parla de Grossraum, es refereix a la zona extraterritorial que queda entre un país i un altre, és a dir, la zona perifèrica que queda allunyada de la influència dels dos punts de poder (en aquest cas, Xina i Japó). Segons Von Falkenhausen, és difícil d'assegurar que la gent d'aquest territori perifèric tinguessin una mateixa cultura, de la mateixa forma que no es pot saber si parlaven el mateix idioma. També apunta la necessitat de considerar si els aspectes culturals propis de la Xina i Manxúria arriben a la vegada o en diferents moments, així com si aquests elements van arribar per difusió o pel moviment de persones.

---

5 El naufragi Shinan es refereix a la troballa de l'any 1975 de materials ceràmics xinesos a la costa sud oest de la península coreana, derivats del naufragi d'una nau datada del segle XIV. (Chang, 1991)

Gina Barnes (1983) parla de la necessitat d'analitzar les bases del poder i l'estructura social, així com de les complicacions que es tenen a l'hora de fer aquests anàlisis, sobretot per les dificultats de periodització dins la pròpia història de Corea. En aquest aspecte, Barnes parla també de les incongruències que de vegades es donen entre les cronologies tradicionals i l'arqueologia. També col·loca com a problemàtica dins l'arqueologia coreana el sobre ús de tipologies i el poc focus sobre les variacions, així com els pocs estudis en paleoambient i la poca transparència dins les conclusions a les que s'arriba. Com a resposta a aquestes crítiques, Kim Wonyong, durant la Sisena Conferència Internacional d'Estudis Coreans, assegura el coneixement sobre aquests problemes. Defineix el concepte de "cultura tradicional" com a "aquells materials culturals que són transmesos i rebuts de forma comuna dins una mateixa societat", cosa que suposa un risc de malentendre la cultura com a una forma racial purament, o entendre-la com a una cosa invariable. Finalment, Kim Wonyong també parla sobre una certa inclinació nacionalista dins els estudis duts a terme en la disciplina.

En el cas concret de l'arqueologia entorn a la dinastia Goryeo, hi ha diversos motius pels quals la quantitat d'intervencions és menor que en els altres casos. La causa més directa és el fet que els jaciments estan situats, en gran part, a l'actual Corea del Nord. Degut a la situació entre els dos països, la intervenció en jaciments a les ciutats de Pyongyang o Gaegyeong, que eren les capitals de Goryeo, no és possible. Ja hem vist que l'arqueologia és una disciplina molt marcada per la política i en el cas de Corea del Nord és necessari assenyalar que l'arqueologia que duen a terme és marcadament marxista, significant això un gran èmfasi en els canvis d'una societat a una altra segons la situació de la classe baixa o els esclaus. Els estudis que es duen a terme al Nord, doncs, estan íntimament lligats amb l'existència d'esclaus i la situació dels mateixos en els diferents moments històrics, per la qual cosa és necessari buscar evidències d'això en els primers moments de la formació dels estats.

Per afegir, hem de parlar de les publicacions arqueològiques, com ara el *Journal for Excavation Case Study* (2 vol.) i *Journal for Field Archaeology* (3 vol.). Totes dues revistes són avaluades per altres arqueòlegs i la majoria dels articles tracten temes tècnics i d'arqueologia de camp. L'acceptació dels articles és accessible a qualsevol persona involucrada, és a dir, no fa falta formar part de cap institució acadèmica o professional per publicar, de forma que trobem articles escrits per constructors, altres treballadors involucrats en la pròpia excavació, etc. que, sense restar importància, suposa una trava a l'hora d'estandarditzar la disciplina.

Podem concloure aquest apartat, doncs, remarcant la problemàtica que existeix actualment entorn a la disciplina arqueològica dedicada a Goryeo. Primerament, l'arqueologia suposa una ciència que encara està en procés d'unificació en quant a metodologia i marc teòric, no només a Corea del Sud, sinó també a Corea del Nord, de forma que els resultats de les intervencions no suposen una gran font d'informació que ajudi a crear un discurs històric més rigorós. A més, l'arqueologia, està sotmesa a la voluntat política del moment en que s'organitzen les intervencions. És a dir, depenent de quina sigui la situació política, els objectius de l'arqueologia seran uns o uns altres.

3. Breu història de Goryeo

Una vegada hem vist les fonts escrites utilitzades, és necessari posar en context la dinastia Goryeo i els segles en que es desenvolupa, utilitzant tant les publicacions dutes a terme des d'una perspectiva occidental com oriental. Tot i que Goryeo té 36 reis al llarg de la dinastia, en aquest apartat només

es mencionen aquells reis que van introduir reformes importants o significatives per la dinastia, així com aquells que van haver de front a situacions que van fer trontollar l'estabilitat de Goryeo.

3.1. Antecedents i establiment de la dinastia

Tot i que aquest article es centra en la història del regne de Goryeo, aquest s'ha d'entendre com el resultat i evolució dels processos sociopolítics que ja s'estaven donant en la península coreana prèviament, durant els Tres Regnes i la unificació de Silla. L'establiment del sistema tant complex de Goryeo es dona gràcies al regne unificat de Silla, però també en part als regnes anteriors de Goguryeo i Baekje, que marquen les característiques del regne de Goryeo en certs aspectes culturals i polítics.

Els primers indicis d'assentaments en la península coreana es poden trobar ja en època neolítica, moment en que es comença a documentar la producció de ceràmica local (*chulmun*) (Seth, 2011:11). Aquests primers assentaments acabaran per formar les entitats polítiques que s'anomenen els Tres Regnes. La formació estatal en la península ha estat àmpliament debatuda en llibres com *State formation in Korea, historical and archeological perspectives*, de Gina L. Barnes (2001) on es presenten els treballs arqueològics duts a terme fins a principis dels 2000, analitzats i contrastats amb les fonts escrites en alguns casos. Una de les problemàtiques més importants per definir la formació dels estats és la poca informació, gairebé nul·la, de la organització interna de les societats que els formen. Només amb les fonts escrites o l'arqueologia duta a terme fins avui és molt difícil veure si els grups estaven organitzats de forma tribal, prefectural o de regne. S'ha de tenir en compte, també, que no només trobem els Tres Regnes, sinó que hi ha diversos estats més petits en l'òrbita d'aquests tres prominents, i dels quals tampoc es sap el procés de formació de la seva organització interna. El que si es coneix és que a partir del segle I a.n.e. aproximadament, es formen uns estats que es poden identificar com a regnes i que es troben dirigits per una sèrie de clans o dinasties, que conservaran el poder més o menys fins a la caiguda d'aquests regnes. D'aquests tres regnes més importants, Silla serà el que més creixerà. De fet, el regne de Silla serà el que unificarà gran part de la península durant el segle VII i establirà unes característiques que Goryeo reutilitzarà. Silla estableix les estructures de les elits, però també de les classes religioses, com el budisme, el confucianisme i el xamanisme local. Aquestes elits, tant laiques com religioses, posen en marxa un procés expansionista que culminarà amb la unificació del segle VII.

3.1.1. El declivi de Silla i els Tres Regnes tardans

Durant el segle VII es dona un enfortiment i procés d'unificació dels diversos regnes de la península, que dona com a resultat una era de relativa pau i prosperitat que s'allarga fins al segle VIII, en la que el Regne de Silla destaca com a motor polític dels canvis. Amb el regnat del rei Hyegong (혜공) (765-780) torna la inestabilitat, no només a Silla sinó als regnes colindants. L'aristocràcia durant el transcurs d'aquests anys, va anar aconseguint cada vegada més poder, fet que va debilitar la pròpia dinastia, fins a tenir gairebé un paper secundari en el govern del regne. Per una altra banda, com a resposta al creixement del poder aristocràtic, es formen unes elits locals que lluitaran per aquesta influència en el poder. Aquests anys de lluites de poder constant entre les diverses classes socials de Silla són diferenciades al *Samguk Sagi* com "Silla tardana".

L'elit local o *hojok* que estaria dins les lluites es conformava per una sèrie de senyors o propietaris de terres i propietaris de ports marítims que poc a poc fan créixer la seva riquesa gràcies a les relacions comercials internacionals i l'explotació de les terres. En aquest context, doncs, són les

ciutat marítimes les que més importància tindran i per aquest motiu les ciutats de Songak (Gaesong, actual Corea del Nord), Jinju o Naju es converteixen en els centres de intercanvi comercial a escala internacional i on s'estableixen molts d'aquests *gunjin*. Sigui com sigui, els *hojok* van establir-se com un poder que va començar a eclipsar el del rei i l'aristocràcia, ja que tenien possibilitat de construir fortaleses, formar milícies i petits exèrcits a la vegada que tenir el suport de la classe camperola, que es trobava en una situació d'abús per part del govern.

3.1.2. El final dels Tres Regnes Tardans i les revoltes dels generals

Arribats al segle VIII-IX, es dona una crisi general a l'Est d'Àsia, resultant amb la caiguda de diverses societats arreu del territori i el naixement de nous centres de poder. Arreu del continent troben l'auge de les cultures militaritzades, com es pot veure en la Xina dels Tang o Heian al Japó, però també l'auge de cultures nòmades com els Kitans a Manxúria. En el cas de Corea, hem vist que el regne de Silla es troba en el segle VIII davant l'aparició i desmembrament de petits regnes i noves forces de poder, com les noves elits que van augmentant en poder, però també de bandits que també van creixent, aprofitant la crisi al govern central de Silla. Durant el segle IX, Silla veu una era de decadència, no només per la situació política, sinó també per una sèrie de males collites i epidèmies que afectaran sobretot als camperols. Aquests camperols, que en molts casos no poden permetre's conservar la seva pròpia terra, acaben per abandonar-la i treballar sota per algun gran propietari (*hojok*).

A finals del segle IX, doncs, els Tres Regnes deixen d'estar en poder de la dinastia que tradicionalment havia conservat el poder, per passar a estar lligats a tres personatges concrets: Wang Geon, Gyeonhwon i Gungye. Aquests tres personatges que marquen la història d'aquest segle provenen de la classe *hojok* i dels grups de bandits o lladres que es van rebel·lar contra el regnat de la reina de Silla, la reina Jinseong. Gyeonhwon (견훤) (867-936) era fill de dos *hojok*, establirà el regne Baekje tardà (후백제), declarant-se rei al 892. Gungye (공예) (c.869-918) pertanyia a una branca de la família reial de Silla que va ser apartada del tron. Es va unir primer amb Gihwon durant les revoltes contra la reina Jinseong, i després amb Yanggil. Després de derrocar Yanggil va establir el regne de Goguryeo tardà (후고구려) al 901. L'últim serà Wang Geon (왕건) (877-943), nascut dins la classe *hojok*, va ser comandant militar de Taebong sota les ordres de Gungye. Gràcies a l'èxit de les seves campanyes, Wang Geon es va guanyar la confiança del rei Gungye, a la vegada que augmentar el seu poder polític i econòmic gràcies a les seves connexions comercials, sobretot les navals. Al 918, els generals de l'exèrcit de Gungye el fan ascendir al tron. Havent sigut coronat rei de Taebong, Wang Geon modifica el nom a Goryeo (고려) com a símbol de ruptura amb el regne anterior, i inicia una sèrie de polítiques d'unificació de la pensínsula enfocats cap al regne de Silla i cap Baekje tardà, bàsicament.

En el moment en que Wang Geon es proclama rei de Silla i Baekje, s'inicia un procés d'unificació que durarà gairebé dos segles i que acabarà englobant la península i la zona nord ocupada abans pel regne de Balhae⁶. Aquesta unificació no només va mantenir l'estructura política i de govern de la Silla unificada, sinó que també va mantenir els trets culturals i ètnics. En aquests primers moments de l'establiment de la dinastia de Wang Geon, es van donar també atacs dels pobles nòmades de la Manxúria, els Kitans. Les polítiques d'unificació de Wang Geon, doncs, es van veure també afectades per la situació política internacional, ja que els Kitans estaven a l'entrada de segle a punt de derrotar

⁶ El regne de Balhae (발해) va ocupar la zona nord de la península coreana, part de Manxúria i Rússia, entre el 698 i el 926. Aquest regne, primerament conegut com a regne Jin, va ser l'hereu directe del regne de Goguryeo i va ser envaït pel regne kità de Liao al 926.

Tang. Al 907, amb la caiguda de Tang, Wang Geon pot dedicar esforços a la zona nord, Balhae, que estava en mans dels Kitans, però què es considerava una zona perifèrica i més difícil de controlar. Per aquest motiu, Wang Geon va poder atacar el nord i absorbir la població de Balhae, que va considerar com del seu mateix clan. És a dir, no només unificaria els Tres Regnes (Baekje tardà, Silla i Taebong), sinó que inclouria també els descendents de Balhae, ocupant molt més territori del que havia ocupat la Silla unificada del segle VII.

3.2. Desenvolupament i creixement de Goryeo com a regne

Una vegada Wang Geon (Rei Taejo) es proclama rei dels Tres Regnes va iniciar unes polítiques enfocades sobretot a dos aspectes concrets: per una part, la integració del *hojok* dins l'estructura política i, per una altra banda, l'absorció del territori que els Kitans havien tret al regne de Balhae. A més, escriurà l'obra "Ten injunctions" que hauria de servir de guia als seus successors per governar Goryeo segons les normes establertes pel confucianisme i el budisme. Com ja hem vist, al 907 els Kitans derroten al regne Tang i pocs anys més tard, Wang Geon inicia els seus atacs al nord, amb l'objectiu de recuperar el territori de Balhae. Les polítiques que adopta entorn als *hojok* son totes amb l'objectiu de debilitar el seu poder, ja que en les primeres dècades de l'establiment de la dinastia l'organització interna era semblant a una confederació d'aristòcrates i famílies nobles, que tenien accés al poder i que suposen una amenaça per Wang Geon. Una part del procés de legitimació de Goryeo que duu a terme Wang Geon és casar-se amb filles dels clans nobles de Silla, de forma que inclou dins la família reial de Goryeo totes aquelles famílies que suposaven una amenaça per seu regnat. A més, otorga el seu cognom Wang així com terres a mode de recompensa (역분전) a les famílies *hojok* que li havien donat suport, absorbint-los dins el seu propi clan i eliminant més competència. Wang Geon, que havia vist caure Silla en part per l'actuació dels nobles i l'aristocràcia contra els camperols i les classes més baixes, va reformar els impostos, rebaixant-los fins a una decena part del que eren (Han, Y.W., 2010:247), va crear una sèrie de lleis i regulacions que pretenien tallar el poder que els nobles tenien sobre els camperols.

La mort de Wang Geon al 943, després de 25 anys de regnat, va suposar una sèrie de dificultats per mantenir l'estabilitat dins Goryeo, motiu pel qual els següents regnats van ser problemàtics. Ja hem vist que Wang Geon va tenir fins a 29 esposes, les quals van tenir fills que tindrien accés directe al tron, de forma que no són estranyes les lluites de poder entre els successors que es van donar amb la mort del Rei Taejo. Durant els primers gairebé cent anys, Goryeo va dedicar els seus esforços en crear i consolidar una estructura política, social i territorial, primer sota les premisses tradicionals de Silla i Taebong, adaptades a la situació del moment, i conforme el regne madura i creix, s'apropen a les estructures confucianistes pròpies de la Xina Tang i Song.

En quant a l'estructura militar, Goryeo va ser un regne extremadament militar, ja que des de l'establiment de la dinastia, es va necessitar la força militar. A més, Goryeo tenia com a un dels objectius primordials, l'annexió de la zona nord, cosa que sempre els va enfrontar amb els Kitans, que cada vegada es presentaven més hostils. Aquesta gran militarització també es veu molt clara en la separació de dos rangs, el civil i el militar, que amb el sistema Yangban es veu encara més polaritzat. Un aspecte que ja hem destacat, és la importància de l'educació dins aquesta dinastia, sobretot l'educació dels fonaments confucians. No és sorprenent, doncs, que les reformes més importants que duen a terme siguin en relació a l'educació, incorporant el sistema d'examinació dels oficials propi de Tang.

3.3. Govern militar i la invasió mongol

Hem vist que la classe governamental de Goryeo es dividia en dos classes, la civil i la militar. Gràcies a les reformes dutes a terme durant els primers regnats de la dinastia, la classe aristocràtica civil va anar aconseguint cada vegada més poder i influència dins el govern, mentre que la classe aristocràtica militar, tot i ser part de la noblesa, era considerada com una classe més baixa que la civil. Durant el segle XII la tensió entre les dues classes va anar augmentant, fins que al 1170, durant el regnat del rei Uijong, va esclatar la revolta militar liderada per Jeong Jungbu (n. 1106-1179). Aquell mateix any, el rei Uijong va ser executat i Jeong va col·locar al tron al rei Myeongjong, germà de Uijong, que va acceptar més o menys el govern de Jeong. A partir d'aquest moment, tot i que la dinastia continuava en mans de la família Wang i l'aristocràcia civil seguia formant el govern, l'autoritat real requeia sobre la classe militar, que conformava un govern paral·lel. Durant els primers anys, aquest govern es va caracteritzar per la competència entre els clans militars que anaven sorgint, buscant el poder sobre aquest segon govern. Entre el 1170 i el 1196 trobem un període de lluites internes dins els clans militar per aconseguir el poder. A aquesta inestabilitat, se li ha de sumar el creixent número de revoltes camperoles que es donen a la part interna de la península, sent la més famosa la revolta de Manjeok. Tot i que aquestes revoltes van ser suprimides per Jeong Jungbu, són una mostra de l'estat en què es troba el poder militar i el reial a finals del segle XII i durant els primers anys del govern militar.

Al 1217, el Kitans van entrar en el territori de Goryeo, fugint de l'amenaça mongol, que liderats per Gengis Khan havien anat imposant-se en la zona de la Manxúria on habitualment habitaven els pobles kitans. Per poder controlar aquesta entrada dels kitans, el govern de Goryeo, sota el regnat del rei Gojong, va formar un pacte amb els mongols, que ja estaven establerts al regne de Yuan⁷. Aquest pacte va resultar en Yuan exigint tributs a Goryeo en forma de robes, animals, pells i, fins i tot, dones. Entre els anys 1270 i 1356, Goryeo es va convertir en un estat satèl·lit de Yuan, malgrat això, va poder mantenir la seva estructura interna. Els reis, però es trobaven sota poder i influència del rei a Yuan, ja que els mongols van iniciar una política de "fill polític" en què casaven les seves princeses amb els reis de Goryeo. Durant els anys en que Goryeo va ser un regne tributari, va ser la base d'operacions de dues campanyes d'invasió Yuan al Japó. Aquestes campanyes van suposar una greu pèrdua per Goryeo, que aportava els recursos necessaris. En general, però els Yuan van dur a terme un control indirecte sobre Goryeo durant aquests anys, de forma que Goryeo es va poder incloure dins l'òrbita internacional i seguir les pautes de desenvolupament que es donaven al llarg d'Àsia.

Les conseqüències de la invasió mongol en la península han estat debatudes des de diferents perspectives historiogràfiques. Per una banda, una part de la historiografia ha considerat que les conseqüències no van trencar la continuïtat de regne, ja que efectes pràctics, no van haver-hi grans canvis dins la dinastia ni en les famílies que tenien més poder. A més, el fet que el rei de Goryeo busqués la confirmació del rei des de Xina era una pràctica habitual molt abans de l'establiment de Yuan. La família reial seguia situada en la cúspide de la jerarquia social, tant si regnava efectivament o no, el rei sempre estava per sobre de tot. Per la seva part, l'aristocràcia seguia amb el mateix paper dins el govern i, malgrat alguns possibles canvis, l'aristocràcia militar també conservava el mateix paper. La destrucció que van suposar les campanyes i atacs constants de Yuan van significar una gran pèrdua, no només a nivell econòmic, sinó també social i cultural. En l'àmbit cultural, per exemple,

---

⁷ Yuan va ser un regne d'origen mongol a la Xina a finals del segle XIII, després d'enderrocar la dinastia Song, i fins a finals del segle XIV, quan es va establir la dinastia Ming.

sobreviuen poques estructures arquitectòniques, obres literàries, etc. però malgrat això, aquestes invasions podrien haver servit per exaltar la consciència cultural comuna, ja és en aquest moment que es posa per escrit el *Samguk Yusa*, que inclourà el famós mite de Dangun, o el Tripitaka Koreana, que serà una de les col·leccions de textos budistes més importants al món. Dins l'esfera del camp, els atacs constants van deixar devastada tota la part de la península dedicada a l'agricultura i altres activitats de l'estil. Per culpa d'aquestes pèrdues, no seria estrany que els poders locals veiessin minvar el seu poder.

La invasió també podria haver sigut el motiu pel qual Corea va passar a ser un regne extremadament cautelós amb les relacions externes. De la mateixa forma, aquesta resistència als atacs externs i la seva capacitat de mantenir-se com a regne independent de Yuan, podrien haver ajudat a aquesta concepció de consciència cultural comuna. Els reis de Goryeo van tenir problemes per separar la seva autoritat de l'aristocràcia des dels inicis de la dinastia, però en el context de les invasions mongols i posterior es veu agreujat. Durant el segle XIV, els problemes que van iniciar-se durant el segle anterior, es veuen maximitzats, sobretot durant el regnat del rei Gongmin. El cobrament de taxes i tributs per part de la dinastia resulta cada vegada més complicat, donat que Yuan passava a ser propietari *de facto* de les terres privades. En l'esfera aristocràtica, la família reial també té molts problemes per dur a terme un control, ja que una part de l'aristocràcia es lucra amb les relacions establertes amb Beijing i en general amb el regne Yuan. Per la seva part, a la zona més allunyada de la capital trobem un increment considerable d'atacs per part de pirates (*wako*), que arrasaran la zona costanera de la península.

Amb la caiguda de Yuan al 1368 i l'alçament de Ming, tota Àsia entra en una greu crisi, però Goryeo s'ha d'enfrontar també a la crisi interna que venia succeint des del segle anterior i que havia empitjorat durant el regnat de Gongmin. Els atacs que van patir des de la Manxúria per part de la facció pro-mongol expulsada pel rei també van afectar molt a la inestabilitat del regne. En aquest context, també es dona l'atac a l'illa Kanghwa i l'amenaça directa a la capital a Kaesong per part dels *wako*. Al 1374 Gongmin és assassinat i el seu fill de 10 anys el succeeix. La situació política a finals del segle XIV doncs es veu dividida en dues faccions, la facció pro-Ming i la facció pro-Yuan. A partir de 1389, el rei Gongyang va regnar en paral·lel al general de l'exèrcit Lee Songgye i al 1392 va ser deposat per aquest últim. Songgye, després d'anys de diverses reformes dins el govern, es va establir ell mateix com a rei, canviant el nom del regne a Joseon i coronant-se Taejo de Joseon.

4. Revisió de la historiografia del segle XX-XXI i estat actual

Tot i que la feina de l'historiador i arqueòleg és interpretar i explicar els fet històrics de la forma més imparcial possible, aquest no és el cas en la majoria dels casos. La història d'un país estarà sempre estretament relacionada amb la política, sent gairebé impossible de separar-les. Per aquest motiu la historiografia s'ha d'entendre com el resultat de diferents situacions i contextos dels que el propi historiador n'és part. Quan mirem la historiografia de Corea, primer de tot hem d'entendre el moment en que la disciplina es desenvolupa. A principis de segle, amb l'ocupació japonesa s'inicia una recerca arqueològica més exhaustiva del que hi havia hagut durant l'època anterior (Dinastia Joseon). Aquestes investigacions dutes a terme per historiadors japonesos presentaven la història de Corea com a inmovil, invariable i sense desenvolupaments remarcables (F. Kawashima, 1978). El discurs colonialista estava marcat per una inferioritat de Corea davant Japó, que servia com a motiu i justificació de l'ocupació. Més endavant, una vegada acabada la Guerra de Corea, els estudis que

es duen a terme són en gran part per historiadors americans o europeus, que en la major part dels casos no són experts en Corea, sinó Japó o Xina. Això suposa una preconcepció de Corea com un país que deriva en gran part d'aquests altres dos, de forma que les investigacions conclouen en diverses ocasions en una representació de Corea sota el filtre de la historiografia de Xina i Japó, sense donar importància als aspectes particulars de Corea. En aquestes investigacions, a més, es dona una utilització de terminologia pròpiament occidental, que en aquest cas no s'adapta bé i no arriba mai a definir amb exactitud els processos històrics de la península. Durant els anys 50 i 60, la historiografia que es duu a terme a Corea és un resultat de tot això i de la situació política: després de la divisió de la península trobem l'establiment americà al Sud i l'exaltació del comunisme al Nord, de forma que els discursos que trobem estan marcats per això. En aquests anys, al Sud hi ha una voluntat de reescriure la història explicada a principis de segle, enfocant l'interès cap als canvis i els desenvolupaments de les dinasties. És un moment en que la preocupació es troba en el refutament del discurs colonialista japonès i es produeix una gran quantitat d'estudis entorn a les institucions, el sistema militar, els canvis polítics, les revoltes, elits, camperols, etc. de Goryeo i les altres dinasties. Malgrat això, aquesta historiografia té en compte que en el cas de Corea només hi ha dues dinasties en els últims 1000 anys, de forma que aquests canvis i desenvolupaments no signifiquen en cap cas el trencament amb la tradició. S'ha d'incloure doncs, aquesta resiliència de les pròpies estructures estatals que suposen, que es van adaptant en el cas de Goryeo, durant uns 500 anys. Aquesta situació dona en algun cas la mitificació de les èpoques antigues i medievals, que es deixa entreveure en algunes publicacions que donen molt èmfasi en aquesta resiliència i adaptació.

De la mateixa manera, les publicacions que trobem des d'occident fan un tractament de la història de Corea mantenint gairebé sempre una figura d'espectador. Els autors en una gran part dels casos no són especialistes en Corea, sinó que ho són de Japó, Xina o Àsia i publiquen aquella part dels seus estudis que coincideix amb Corea, de vegades amb un punt vista fins i tot paternalista. Un exemple podria ser el llibre de *State formation in Korea* de Gina Barnes, que fa un anàlisi arqueològic del moment de formació dels estats a Corea. Si analitzem la disciplina arqueològica, s'han de tenir en compte diversos aspectes. Per una part, és una disciplina molt jove dins la historiografia coreana i tampoc ha tingut el temps d'estabilitzar-se per culpa de la situació política del país durant el segle passat. Degut a això, no hi ha una unificació del sistema d'excavació, metodologies ni forma de publicacions. Per una altra banda, s'ha de tenir en compte que l'arqueologia és una disciplina acadèmica molt polititzada: "es veu el que es vol trobar" és una frase que ho resumeix bastant bé. Les intervencions arqueològiques en el cas de Corea són sobretot excavacions d'emergència, de forma que es minimitza la possibilitat d'enfocar l'interès cap a un tipus de jaciment únicament. Tot i això, el registre arqueològic es troba sota interpretació de l'equip d'investigació que l'excavi, de forma que aquesta interpretació pot estar esbiaixada, no només per l'arqueòleg, sinó també per les condicions polítiques en què es situa aquesta intervenció.

Un altre aspecte a tenir en compte la historiografia de Goryeo és el fet que és un regne que territorialment ocupa dos països actualment, de forma que cada un tindrà la seva visió i metodologia. Com ja hem esmentat, la metodologia al Nord és purament marxista i busca explicar el desenvolupament de Goryeo segons aquestes premisses. És també important esmentar que el discurs històric de Goryeo ha coincidir sempre amb els objectius que la dictadura té, és a dir, les investigacions entorn a Goryeo serveixen en part pel discurs nacionalista de Corea del Nord. En qualsevol cas, fins a finals del segle passat, no hi havia accés a les investigacions dutes a terme al nord ni tampoc coincidien els resultats presentats a un lloc i a un altre. En general però, tant al nord com al sud, hi ha una visió de la recerca historiogràfica com a una eina per busca la formació del "poble coreà" (S.M. Nelson, 1993). Fins i tot avui dia, Corea és molt homogènia en quant a llengua,

cultura i fisiològicament, de forma que els avantpassats d'un són considerats d'altres. A més, és una societat que no ha sigut expansionista, sinó que ha estat envaïda i atacada des de diversos fronts en gairebé tots els moments de la seva història, de forma que el concepte d'etnicitat té un valor diferent potser als països veïns. Si definim l'ètnia com a un conjunt de característiques com el menjar, les robes, habitatges, trobem a la península tots aquests trets diferenciats de Xina i Japó, ja des de moments prehistòrics (S.M. Nelson, 1993). Per exemple, la construcció de cases amb *ondol*, les robes tradicionals com el *hanbok* o el propi *kimchi*, són propis de la península, tot i tenir semblances amb altres territoris. També la religió és un tret distintiu molt particular i és que el xamanisme és una religió que encara es practica a dia d'avui i té també orígens prehistòrics.

Així mateix, un aspecte que s'ha de tenir en compte quan revisem la historiografia de Goryeo és la nomenclatura. Ja hem vist que quan Wang Geon estableix el regne, canvia el nom de Taebong cap a Goryeo. Aquest nom és una abreviatura de Goguryeo, regne que es presenta com a orígens de Corea com a unitat nacionalista. El propi nom de Goryeo dóna origen al nom "Corea" que utilitzem a occident, que tot i que només s'utilitza fora de Corea (대한민국, *dehan minguk*), delimita una població concreta. Per aquest motiu, durant la història recent de Corea es dóna una èmfasi en aquests moments històrics, que remarcarien el orígens de la nació. En aquest sentit, el fet que no hi ha hagut gaires estudis sobre Goryeo contrastats amb altres fonts escrites i amb l'arqueologia dificulta la creació d'un discurs històric més imparcial. Aquí hem de recalcar que les fonts escrites que s'han utilitzat tradicionalment pels estudis de Goryeo no són contemporànies al fet que narren. És a dir, tant el *Samguk Sagi* com el *Samguk Yusa*, tot i estar escrits durant els anys de Goryeo, no descriuen la pròpia dinastia, ja que parlen sobre els regnes anteriors que van servir de base per Goryeo. El mateix succeeix amb el *Goryeosa* i el *Goryeosa Jeoryo*, que malgrat tractar els esdeveniments de la dinastia, són escrits recollits segles més tard, durant el regnat del rei Sejong (Joseon). El *Samguk Sagi* va ser criticat ja des dels primers moments de la seva publicació: en els primers anys de Joseon es dubtava de la imparcialitat de Kim Pusik, que era originari de Silla, de la mateixa forma que es parlava de la imprecisió de la terminologia que utilitzava. També en època moderna es critica la falta d'importància que li dóna a les tradicions natives per poder interessar més a Xina, així com la utilització de fonts escrites xineses, en compte de les pròpies de Goryeo.

Cal destacar, quan parlem de les fonts escrites, que des del segle XX, s'han publicat diverses traduccions a l'anglès, que encara a dia d'avui són accessibles en format ebook, pdf, o en paper, que en la major part dels casos són publicades per institucions educacionals, com la Universitat de Yonsei (Yonsei University Press). Si ens centrem en el *Samguk Sagi*, actualment podem disposar de traduccions a l'anglès en diversos formats. Els més accessibles segurament són les traduccions per Schultz i Kang dins la col·lecció editada i publicada per la AKS (Academy of Korean Studies) a partir del 2010. Aquesta Col·lecció ha publicat per separat diverses parts del *Samguk Sagi*, com *The Silla Annals of the Samguk Sagi* o

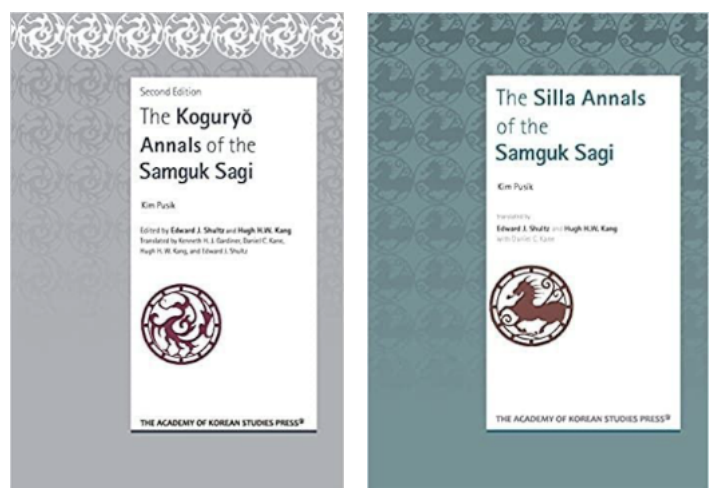

Figura 2. Portades de les traduccions de *Samguk Sagi* de la AKS. Extret el 10 de maig de 2022 de https://openlibrary.org/books/OL25322887M/The_Koguryo_annals_of_the_Samguk_sagi i de http://www.koreatimes.co.kr/www/news/art/2011/06/135_88249.html, respectivament.

els *The Koguryo annals of the Samguk Sagi*. Amb el *Samguk Yusa*, tenim diverses edicions en format electrònic i en paper, com la traducció del 1972 de Ha Tae-hung *Legends and history of the Three Kingdoms of Ancient Korea*, publicat per l'editorial universitària Yonsei Press i reeditada al 2008 per l'Editorial Silk Pagoda. En quant al *Goryeosa*, actualment és accessible la traducció de E. Schultz i H. Kang del *Koryosa Choryo*, que veiem a la fotografia dins la col·lecció de Yonsei Korean Studies (vol.1) de l'editorial Joomang, tot i que aquesta traducció no engloba tota la obra original, sinó que tradueix només des del regnat de Uijong (1146) fins a Gojong (1259). Tot i així, el *Goryeosa* es troba digitalitzat en part i és accessible a plataformes gratuïtes com Naver o el NIKH (National Institute of Korean History), que ens permet la visualització, any per any, tant pel *Goryeosa* com pel *Goryeosa Jeoryo*.

Si posem l'atenció en l'estat actual, podem veure que la majoria dels llibres publicats d'història no són específics, sinó que aborden la història de Corea de forma general. Per exemple, el llibre de Lee Kibaik, *A New History of Korea*, comença amb uns capítols dedicats a la prehistòria i continua fent un recorregut per la història medieval del país, per acabar en època moderna i contemporània. El mateix passa amb el Seth M.J., *A history of Korea, from antiquity to the present*, que fa una revisió de tota la història de Corea. En el cas de trobar llibres més específics, com *A Review of Korean History. Vol. 1 Ancient/Goryeo Era* de Han Youngwoo, els trobem com a part d'una col·lecció més àmplia, que també tractarà tota la història. S'ha de valorar positivament aquests esforços, ja que la organització, revisió de les fonts, estudi de noves investigacions, etc, suposa una gran feina, de la mateixa forma que la traducció d'aquests també suposa una gran càrrega. Tot i així, la majoria d'aquests llibres van ser publicats a finals del segle passat o primers anys d'aquest. És a dir, en els últims 20 anys, la publicació de llibres entorn a Goryeo ha sigut extremadament baixa, sobretot en anglès. Revisant aquestes publicacions també s'ha d'esmentar, com a mínim, que la majoria d'autors, tot i ser historiadors o arqueòlegs, no sempre estan especialitzats en història medieval de Corea o Goryeo concretament. Encara que això no ha de suposar un problema en la qualitat dels estudis o publicacions, si que pot implicar una possible superficialitat a l'hora de tractar els temes. En aquest sentit, també s'ha de tenir en compte la parcialitat dels historiadors a l'hora de redactar, ja que, com ja hem vist, són temes molt polititzats, tant des de Corea com des d'Occident. Hauríem d'afegir també com a crítica les poques revisions que s'han donat d'aquests llibres ja publicats. Hem vist que la majoria es van publicar a finals del segle passat o principis d'aquest, de forma que a dia d'avui, vint o trenta anys més tard, és necessària una revisió. En l'apartat d'arqueologia s'ha vist com

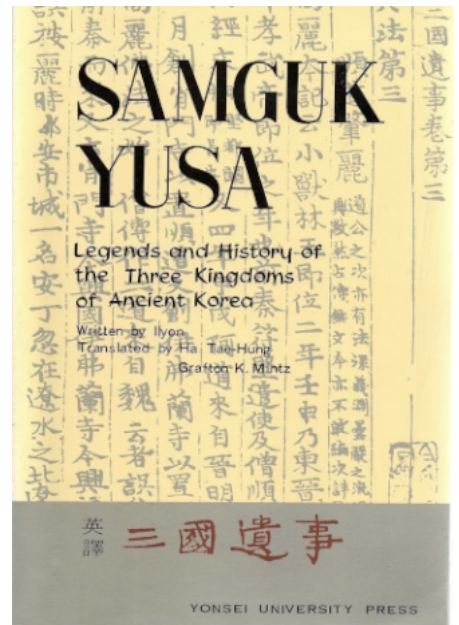

Figura 3. Portada de la traducció de *Samguk Yusa* de Yonsei University Press. Extret el 27 de maig de 2022 de <https://www.marlowesbooks.com/Samguk-Yusa.-Legends-And-History-Of-The-Three-Kingdoms-Of-Ancient-Korea-Ilyon-Book-187788>

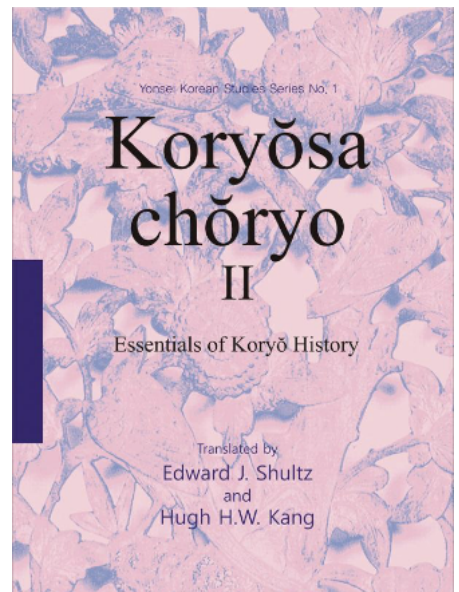

Figura 4. Portada de la traducció de *Koryosa choryo* de Yonsei Korean Studies Series. Extret el 10 de maig de 2022 de <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20150318001135>

la gran part de les excavacions s'han anat donant dels anys 90 fins a l'actualitat, de forma que els resultats de moltes d'aquestes excavacions no han pogut incloure's en els llibres de referència que hem esmentat. No només això suposa un motiu per l'actualització d'aquestes publicacions, sinó que també s'està treballant actualment, i des de fa uns quants anys, en la traducció a l'anglès del *Samguk Yusa* i *Samguk Sagi*. Tot i que ja havien estat traduïdes, com a mínim parcialment, a dia d'avui la quantitat de recursos dedicats a aquests textos és més important que fa trenta anys. Tots aquests nous estudis i investigacions s'hauran de tenir en compte per la revisió del discurs històric que es va crear durant el segle XX.

Sobre la qüestió de les publicacions, hem d'afegir també l'accessibilitat a aquestes, ja que en el cas de Goryeo és relativament difícil. El primer obstacle que ens trobem és el de l'idioma, ja que la majoria de publicacions i informació està en coreà. Actualment, tot i l'augment en traduccions i les publicacions directes en anglès, encara resulten una part modesta dins la disciplina. A més a més, aquestes traduccions o publicacions en anglès poden ser de difícil accés perquè són més aviat antigues. A dia d'avui la gran font d'informació és Internet, però aquestes obres de consulta no estan totes digitalitzades, i si ho estan no són d'accés públic. Tampoc la compra és una opció en alguns casos, ja que molts dels llibres estan descatalogats o ja no estan a la venda, a excepció d'alguns, que solen tenir un preu desorbitat.

A les revistes de referència, com la *Review of Korean Studies* de l'Academy of Korean Studies, des del 2000 fins a l'actualitat hi ha publicats pocs articles dedicats a Goryeo, i el que hi ha estan dedicats sobretot a la ceràmica, arquitectura i institucions. A més, és important afegir que la gran majoria dels articles es van publicar entre el 2018 i el 2019, en que la pròpia revista va dur a terme una campanya pel 1000 aniversari de l'establiment de la dinastia. Si observem els articles publicats entre el 2000 i el 2018, només en trobem 3, mentre que entre el 2018-2019 n'hi ha 9. Més endavant, al 2020 n'hi ha un i al 2022 n'hi ha 7. La proliferació d'articles al 2021 es dona per la campanya de la RKS de dedicar un número (vol. 24 n^o1, juny de 2021) a l'art coreà, centrant aquests articles únicament a la ceràmica celadon produïda a Goryeo. Una altra revista és la *Korean Studies* del departament d'estudis coreans de la Universitat de Hawaii, que des del 1977 fins al 2017, ha publicat un total de 23 articles relacionats amb Goryeo. D'aquests 23 articles, la majoria van ser publicats al 2017, al vol. 41 de la revista. Si analitzem el *Seoul Journal of Korean Studies*, de la Universitat Nacional de Seúl (SNU), té publicats 5 articles des de 2015 a 2021. És a dir, la producció d'articles entorn a aquesta dinastia és molt reduïda en comparació amb les altres i això dificulta el seu estudi, però de la mateixa manera, suposa una oportunitat per ampliar els coneixements que es tenen.

Per últim, no podem parlar de l'estat actual entorn a la historiografia sense parlar de la difusió de la informació. Avui dia, podem trobar una gran part d'aquesta difusió a través de les xarxes socials, blogs, sèries, documentals, etc, que s'ha vist molt afectat en part pel *hallyu* o onada coreana en aquests últims anys. Aquest tipus de difusió té la seva part positiva i és que fa accessible una informació que d'altre manera no ho estaria i arriba també a més lectors que no necessàriament són historiadors o professionals del tema. D'aquesta forma, poc a poc es fomenta l'interès en la història del país, cosa molt necessària en el cas de Goryeo. Malgrat aquesta part positiva, també hem de fer esment al fet que aquestes fonts no sempre són fiables ni precises, cosa que pot donar a la desinformació o confusió.

5. Conclusions

Al llarg d'aquest article hem vist que Goryeo és una dinastia molt complexa, que es desenvolupa al llarg de gairebé 500 anys i que està en contacte en tot moment amb la situació internacional, que condiona el seu propi curs de la història. Goryeo suposa un moment històric d'envergadura per a Corea. Per una part, perquè serà l'únic regne que tindrà el control de tota la península. Per un altre, un aspecte molt remarcable de la dinastia serà la creació d'un sentiment comú que es cristal·litzarà al segle XV amb el rei Sejong. Al llarg de cinc segles d'història, tant la reialesa com l'aristocràcia de Goryeo van saber, no només mantenir les fronteres (aproximades) del regne, sinó la pròpia independència respecte a altres potències com la Yuan. Malgrat ser una dinastia essencial per entendre, no només Corea històricament, sinó també part de l'actualitat del país, els estudis fets al voltant de la dinastia són més aviat escassos i de difícil accés, sobretot fora de Corea. La majoria de publicacions durant el segle XXI es donen per algun motiu concret: la celebració de l'aniversari de l'establiment de la dinastia, una revista acadèmica que dedica un número a l'art, etc. Excepte aquestes publicacions, n'hi ha molt poques. En quant als llibres traduïts, hem vist que una gran part són generals, no específics en la història de Goryeo, sinó que són capítols generals de història medieval que serveixen com a referència.

La historiografia, que ja de per ser si és una disciplina molt polititzada, ha estat extremadament intensa en el cas de Corea, i això ha repercutit en els estudis de Goryeo. Com hem vist, el discurs històric s'ha creat fent ús de fonts que estaven enfocades cap a les elits, o més aviat, creades per les elits. Aquest fet es dona en part perquè qui tenia la possibilitat de deixar registres escrits eren bàsicament l'aristocràcia i la reialesa. Això significa que aquests fonts són més accessibles per estudiar, deixant un buit entorn a la investigació de les classes més baixes, camperols, etc., que són més difícils d'estudiar, i que tradicionalment a Europa s'ha fet a través de l'arqueologia per exemple. A més, aquestes fonts escrites permeten una interpretació que recolzi les necessitats de l'historiador, per exemple, en el moment de refutar els discursos colonialistes japonesos. En quant a l'arqueologia, hem vist que encara està en procés creixement i estabilització, de forma que no és una font d'informació excessivament utilitzada ni revisada. Tampoc s'utilitza l'arqueologia per contrastar les fonts escrites que han sigut utilitzades des del segle XX. Tot i això, val la pena fer esment a la feina que des de fa uns anys s'està donant en quant a la reinterpretació i revisió de les mateixes i en els esforços d'unificar la disciplina.

Així doncs, en general, al llarg d'aquest article hem vist la creixent necessitat de revisar i actualitzar tot el discurs històric de Goryeo, o com a mínim posar-lo al dia amb els resultats de les investigacions més recents. Per poder fer aquesta revisió s'hauran de tenir en compte no només les investigacions dutes a terme a Corea del Sud, sinó que s'haurà de posar en comú la informació obtinguda a Corea del Nord, i que habitualment no coincideix en quant a interpretacions. Si bé la situació que hem descrit al llarg d'aquestes pàgines pot semblar bastant pessimista, és en realitat el contrari. Corea del Sud, que ha patit un segle XX extremadament convuls en tots els nivells possibles, porta gairebé tota la seva història recent fent un gran esforç per donar un espai a la historiografia pròpia, allunyada d'aquella produïda pel govern japonès durant la ocupació, però també de la occidental, que de vegades està tenyida per un sentiment paternalista que compromet l'objectivitat en les investigacions. També està en procés de crear una historiografia més allunyada o independent de les corrents nacionalistes que hi puguin haver, i ho veiem amb les noves crítiques que sorgeixen i els nous estudis, enfocats potser més empíricament. En els últims anys s'ha donat un interès en la dinastia, com demostren l'augment d'intervencions arqueològiques i la traducció de diverses obres

a l'anglès, però també amb la voluntat de fer revisions transversals, com bé apunta Park Soochan al seu article (Park, S.C., 2019), que han d'incloure les noves tecnologies per poder fer avenços i facilitar l'accés a historiadors arreu del món.

Bibliografia

- Barnes, G. L. (2001) *State formation in Korea: historical and archaeological perspectives*. Curzon.
- Byington, Mark E. ed. (2008) *Early Korea: reconsidering early Korean history through archaeology*. Early Korea Project.
- Chang, Kyunho (1991) *The Shinan Shipwreck*. International Seminar on the Korean Culture and the Silk Roads, 23-25 feb 1991, Gyeonju i Busan.
- Cho, H. (2022) *Myth of Wang Geon*. Recuperat el 9 maig 2022, de <https://folkency.nfm.go.kr/en/topic/detail/5384>
- Choi, Joon-sik (2006) *Folk-religion: the customs in Korea*. Ewha Womans University Press.
- Chun, Shin-yong, ed. (1982) *Folk culture in Korea*. International Cultural Foundation, Si-se-yong-o-sa.
- Han, Young woo, tr. Hahm Chaibong (2010) *A Review of Korean History. Vol. 1 Ancient/Goryeo Era*. Kyongsaewon i The Korea Foundation.
- Hwang, Kyung Moon (2010) *A History of Korea. An episodic narrative*. Palgrave.
- Jo, Yoong-hee (2005) A semiotic approach to narratives about the Mid-Silla Period in Samguk Yusa. *The review of Korean Studies*, Vol. 8, nº 2, pp. 199-222.
- Kawashima, Fujiya (1978) Historiographic development in South Korea: State and Society from the Mid-Koryo to the Mid-Yi dynasty. *Korean Studies*, Vol. 2, pp. 29-56.
- Kim Youngna (2005) *Modern and contemporary art in Korea: tradition, modernity, and identity*. Hollym.
- Kim, Bo-kwang (2017) The "Three National Treasures of Silla" and their transfer: the symbol of the unification of the Koryo Dynasty. *International Journal of Korean History*, Vol. 21, nº1, pp. 139-169.
- Kim, Djun Kil (2005) *The History of Korea*. Greenwood Press.
- Kim, Yun Jung (2018) The Goryeo dynasty meets the modern public. *The Review of Korean Studies*, Vol 21, nº3, pp. 264-272.
- Kolb, A. (1971) *East Asia: China, Japan, Korea, Vietnam: geography of a cultural region*. Methuen & CO.
- Lee Ki-Baik, tr. Wagner E.W. i Shultz, E.J. (1984) *A New History of Korea*. Ilchokak Publishers.
- McBride, Richard D. (2006) Is the Samgukyusa reliable? Case studies from Chinese and Korean Sources. *The Journal of Korean Studies*, Vol.11, nº1, pp. 163-189.

- Nahm, A. C., Hoare, J. (2004) *Historical dictionary of the Republic of Korea*. Scarecrow Press.
- Neff, Robert D. i Cheong Sung Hwa. (2009) *Korea through western eyes*. Seoul National University Press.
- Nelson, S. M. (1993) *The Archaeology of Korea*. Cambridge University Press.
- Noh Tae-Don (2004) A study of Koguryo relations recorded in the Silla Annals of the Samguk Sagi. *Korean Studies*, 28, pp. 105-128.
- Park Daejae (2009) Doubts about the Edition of the "Samguk Yusa". *International Journal of Korean History*, Vol. 13, pp. 17-40.
- Park, Eugene Y. (2022) *Korea, a history*. Stanford University Press.
- Park, Soo Chan (2019) A new path for the Study of the Koryo Dynasty: Exploring the future of online historical source archives. *International Journal of Korean History*, Vol. 24, nº2, pp. 47-69.
- Pratt, K. (2006) *Everlasting flower: a history of Korea*. Reaktion.
- Pratt, K.L i Rutt, R, (1999) *Korea, a Historical and Cultural Dictionary*. Durham East Asia Series.
- Rogers, Michael C. (1983) P'yonnyon T'ongnok: the foundation legend of the Koryo State. *The Journal of Korean Studies*, Vol.4, pp. 3-72.
- Sánchez Botella, L.A. (2017) *The field of Korean Archaeology in South Korea (1945-1979). Power relations in the Institutionalization and Professionalization of archaeology*. Tesis de Doctorat, Universitat de Màlaga. Repositori Institucional - RIUMA.
- Seth, M. J. (2006) *A Concise History of Korea. From antiquity to the present*. Rowman & Littlefield.
- Shin, Hyong Sik, tr. Lee Jean Young (2005) *A Brief history of Korea*. Ewha Womans University Press.
- Shultz, Edward J. (2004) An introduction to the Samguk Sagi. *Korean Studies*, 28, pp. 1-13.
- Suh, Kuk-sung (et al.). (1983) *The Identity of the Korean people: a history of legitimacy on the Korean Peninsula*. National Unification Board.
- Varis Autors. (2019) *A History of Korea*. Understanding Korea Series N. 10. The Academy of Korean Studies.
- Woodside, A. (2007) Lost Modernities: China, Vietnam, Korea and the Hazards of World History. *Journal of World History*.
- 고려시대, Database. Extret de <http://db.history.go.kr/KOREA/>
- 삼국유사 (Samguk Yusa) (2022) Extret el 8 Maig 2022, de la web <https://library.itikorea.or.kr/originalworks/101451>
- 편년통록 (編年通錄). Extret el 24 de maig de 2022 de <http://encykorea.aks.ac.kr/Contents/Item/E0059833>
- 편년통록. Extret el 24 de maig del 2022 de http://contents.history.go.kr/front/nh/view.do?levelId=nh_017_0030_0030_0030_0020_0010